

Laaja hyvinvointisuunnitelma 2027-2030

Yleinen kaikkia kuntalaisia koskeva osa

Orimattilan kaupunki

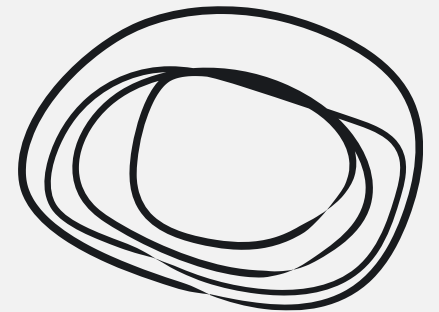

@orimattilakaupunki

Sisällys

- Johdanto
- Hyvinvointi on päivittäisiä tekoja ja valintoja
- Lait kunnan hyvinvointisuunnitelman taustalla
- Miten vammaisryhmät huomioidaan hyvinvointityössä?
- Kotoutuminen hyvinvointityön läpileikkaavana teemana
- Väestöennuste ja tilannekuva
- Orimattilan ilmiötiedonkeruun 12/2025-1/2026 ilmiöt kuntalaisilta ja asiantuntijoilta
- Hyvinvointisuunnitelman taustalla: Päijät-Hämeen hyte-kärjet ja Orimattilan kaupungin strategia
- Orimattilan hyvinvointisuunnitelman yleinen osa 2027-2030 (tavoitetaulukot)

Johdanto

Laaja hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen asiakirja, joka ohjaa kunnan työtä asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen on kirjattu kuntalakiin 410/2015, terveydenhuoltolakiin 1326/2010 ja Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevaan lakiin 612/2021, joissa säädetään myös vuosittaisesta raportoinnista ja valtuustokausittain laadittavasta hyvinvointikertomuksesta.

Suunnitelmassa arvioidaan asukkaiden hyvinvoinnin tilaa ja tunnistetaan keskeisimmät kehittämiskohteet.

Suunnitelman avulla kunta asettaa tavoitteita ja sopii toimenpiteistä, joilla hyvinvointia voidaan parantaa. Työtä tehdään yhteistyössä kunnan eri toimialojen, hyvinvointialueen ja muiden kumppaneiden kanssa, ja suunnitelma tukee päätöksentekoa sekä auttaa kohdentamaan toimet sinne, missä niille on eniten tarvetta.

Suunnitelma pohjautuu Päijät-Hämeen alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan (2026–2029). Taustalla vaikuttaa myös kaupungin asukailta ja asiantuntijoilta vuonna 2025 kerätty tieto kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavista ilmiöistä Orimattilassa.

Laajaa hyvinvointisuunnitelmaa voidaan päivittää vuosittain asiantuntijatyönä esimerkiksi tavoitteiden ja mittariston osalta ajankohtaisia tarpeita vastaamaan. Sen yleistä osaa täydentävät toteutussuunnitelmat, kuten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, ehkäisevän työn suunnitelma, ikääntyvien suunnitelma sekä liitteenä kotoutumisohjelma.

Hyvinvointi on päivittäisiä tekoja

Kaupunki, sen palvelualueet ja muut hyvinvointia ja terveyttä edistävät tahot kunnassa, kuten yhdistykset ja seurakunta, tukevat kuntalaisten hyvinvointia tarjoamalla mahdollisuuksia ja tietoa. Vastuu arjen hyvinvointia edistävistä valinnoista on kuitenkin jokaisella itsellään.

Arjessa voi miettiä esimerkiksi seuraavia asioita:

- Nukunko riittävästi?
- Mistä ravintoni koostuu?
- Olenko yhteydessä ystäviin ja miten vietän aikaa läheisten kanssa? Hakeudunko toisten seuraan?
- Kävelenkö tai pyöräilenkö kauppamatkan tänään vai valitsenko autokyydin? Millaisia valintoja teen kaupassa?
- Mitä teen vapaa-ajallani - onko minulla mielekästä itselleni tärkeää tekemistä?
- Millainen rytmi arjessani on?
- Millaiset arvot ohjaavat valintojani?

Hyvinvointi syntyy arjen teoista – tee valintoja itsesi parhaaksi.

Kuva: MIELI Suomen Mielenterveys ry

Mielenterveyden käsi

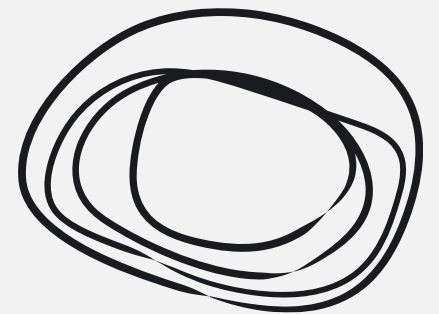
Lait hyvinvointisuunnitelman taustalla

Terveystieteiden laitos (1326/2010)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)

Kuntalaki (410/2015)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)

Miten vammaisryhmät huomioidaan hyvinvointityössä?

Hyvinvointisuunnitelmatyötä ohjaa laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, joka edellyttää eri väestöryhmien huomioimista, ja tätä tukee myös yhdenvertaisuuslaki. Näiden pohjalta varmistetaan, että vammaisten kuntalaisten osallisuus toteutuu suunnitelman valmistelussa ja toteutuksessa.

Orimattilassa vanhus- ja vammaisneuvosto osallistuu hyvinvointisuunnitelman laadintaan ja toteutumisen seurantaan ja heitä kuullaan eri vaiheissa. Lisäksi kaupungin palvelujen saavutettavuuteen ja selkokieliisyyteen kiinnitetään erityistä huomiota, jotta palvelut ovat kaikkien käytettävissä.

Vammaisten kuntalaisten osallisuutta tuetaan myös selvittämällä heidän tarpeitaan ja toiveitaan harrastuksille sekä näiden toteuttamista yhteistyökumppaneiden kanssa. Suunnitelmakaudella selvitetään vammaisten harrastusmahdollisuuksia ja kehitetään niiden koordinoitua entistä toimivammaksi.

Kotoutuminen hyvinvointityön läpileikkaavana teemana

Kotoutuminen on keskeinen osa hyvinvointia ja vaikuttaa laajasti eri hyvinvoinnin osa-alueisiin. Mitä paremmin ihminen kotoutuu uuteen yhteiskuntaan, sitä paremmat edellytykset hänellä on elää turvallista, terveellistä ja mielekästä elämää. Onnistunut kotoutuminen lisää turvallisuuden tunnetta ja osallisuutta sekä mahdollistaa osallistumisen yhteisöihin, harrastuksiin ja palveluihin. Samalla se ehkäisee yksinäisyyttä ja stressiä sekä tukee psyykkistä hyvinvointia ja elämänlaatua.

Kotoutuminen on kuitenkin kaksisuuntainen prosessi, jossa sekä maahanmuuttaja että vastaanottava yhteiskunta sopeutuvat ja muuttuvat. Maahanmuuttajalla on vastuu omasta kotoutumisestaan, kuten kielen oppimisesta ja paikalliseen kulttuuriin tutustumisesta.

Vastaanottavan yhteiskunnan tehtävänä on puolestaan mahdollistaa osallistuminen, kehittää palveluja saavutettaviksi ja kohdella kaikkia yhdenvertaisesti. Näin kotoutuminen toteutuu yhteistyössä ja vahvistaa koko yhteiskunnan hyvinvointia.

Orimattilan kotoutumisohjelmaan voi tutustua tämän linkin kautta:

[Kotoutumisohjelma-1.1.2026-alkaen-Heinola-ja-Orimattila.pdf](#)

Orimattilan kaupunki

@orimattilakaupunki

Kuntalaisten määrä laskee tulevana vuosikymmeninä.

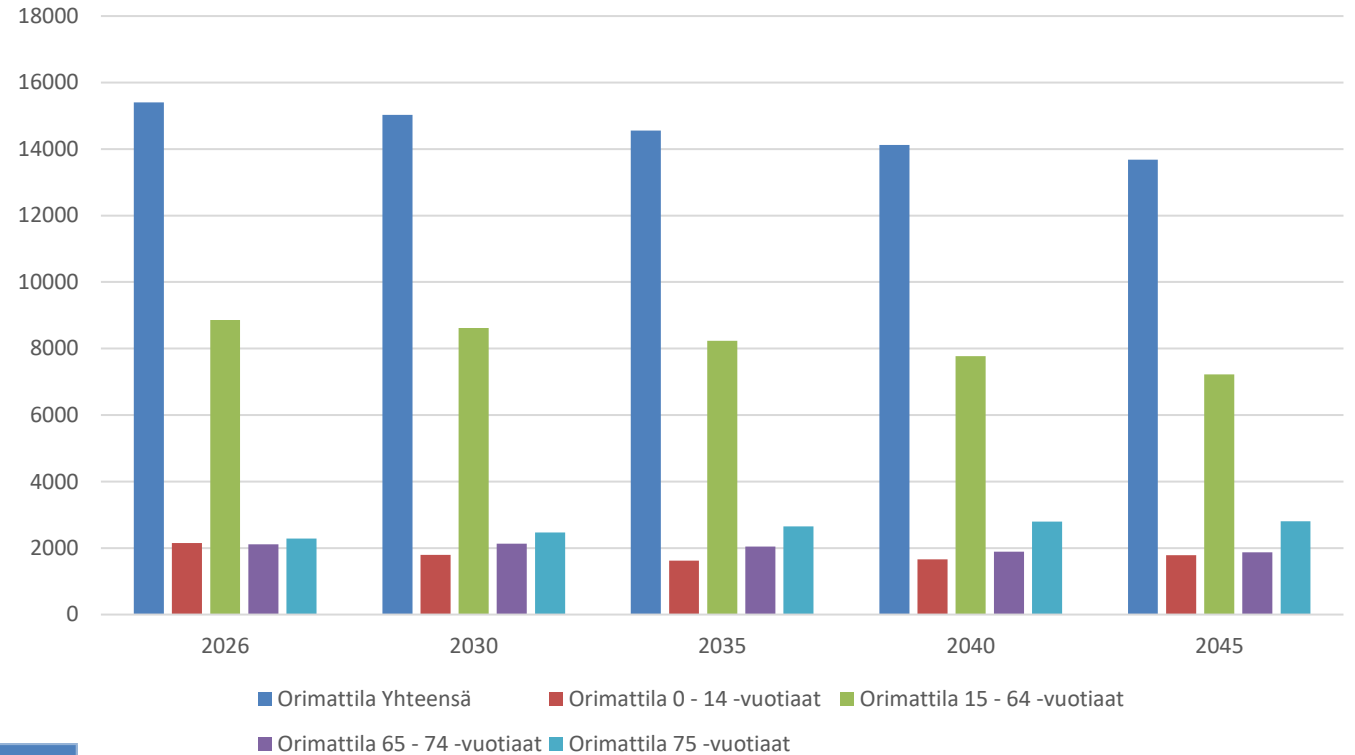
Väestöllinen huoltosuhde kasvaa vuoden 2026 (75,6) lukemasta vuoteen 2045 (83) mikä tarkoittaa, että vuonna 2045 ei-työikäisiä (alle 15-vuotiaita sekä 65 – vuotta täyttäneitä) on sataa työikäistä kohden 83.

Väestöllinen huoltosuhde:

Vuosi	2026	2030	2035	2040	2045
Orimattila	75,6	77,8	80,6	81,3	83

Indikaattori	2023	2024	2025
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta	14,9	17,5	
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä	10,6	11,9	
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	38,5	37	42,8
Työttömät, % työvoimasta	10,4	11,4	
Poliisin tietoon tulleet kaikki huumausainerikokset / 1 000 asukasta	3,5	3,8	
Liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenneriikkomukset / 1 000 as.	14,4	19,8	
© THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi 2005-2026			

Väestöennuste

Kaupunki	Ikäryhmät	2026	2030	2035	2040	2045
Orimattila	Yhteensä	15404	15024	14559	14123	13679
	0 - 14 -vuotiaat	2153	1798	1619	1660	1783
	15 - 64 -vuotiaat	8856	8617	8235	7775	7223
	65 - 74 -vuotiaat	2111	2136	2049	1894	1871
	75 -vuotiaat	2284	2473	2656	2794	2802

Lasten ja nuorten tilannekuva 2025: kouluterveyskysely ja MOVE!- tulokset

- Koulukiusaaminen puhuttaa kaikilla kouluasteilla 4.–5. luokalta lukioon
- Kouluruoka koetaan Orimattilassa hyväksi ja arvostetuksi, mutta osallistumista voidaan lisätä
- Kouluinnostus on kasvanut, mutta samalla oppimisvaikeudet, puutteet opiskelutaidoissa ja koulu-uupumus ovat lisääntyneet
- Lasten ja nuorten liikkumiseen koulussa ja vapaa-ajalla tulee kiinnittää enemmän huomiota
- Nikotiinituotteiden käyttö on lisääntynyt, mutta nuorten raittius on samalla vahvistunut

Orimattilan ilmiötiedonkeruun 12/2025-1/2026 ilmiöt kuntalaisilta ja asiantuntijoilta

- Yksinäisyyden ehkäisy eri elämänvaiheissa, yhteisöllisyyden lisäämisen tarve, toive tapahtumista
- Kohtaamispaikan / uuden kirjaston tarve
- Kylien tarpeet: kyläkoulut, tasapuolinen mahdollisuus liikkumiseen, harrastamiseen ja osallistumiseen
- Palvelujen saavutettavuus, kohderyhmiä tavoittava tiedottaminen
- Palveluliikenteen ja joukkoliikenteen parantaminen
- Ympäristön siisteys, viihtyisyys ja yhteinen vastuu
- Vammaiset: vapaaehtoistoiminnan koordinoinnin tarve, harrastusmahdollisuudet, nuorten asumisyksiköt
- Kotoutujalapsiin kohdistuu kiusaamista, he kokevat yksinäisyyttä ja osallisuus ei heidän osaltaan toteudu Orimattilassa
- Liikenneturvallisuus
- Viranomaisten tiedonkulun varmistaminen
- Turvallisuuden kokemuksen vahvistaminen

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden taustalla

Osallisuus ja yhteisöllisyys

- Osallisuus on vahvistunut.
- Yksinäisyys on vähentynyt.
- Työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut.

Mielen hyvinvointi

- Psyykkinen kuormitus ja itsetuhoisuus ovat vähentyneet.
- Elämään tyytyväisyys on lisääntynyt.

Arjen turvallisuus

- Arjen turvallisuus on vahvistunut, myös digitaalisessa ympäristössä.
- Apua saa silloin, kun sitä tarvitsee.
- Elinvoima ja taloudellinen hyvinvointi ovat vahvistuneet.
- Muuttuviin olosuhteisiin varautuminen on vahvistunut.

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

- Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet.
- Elintapasairauksien ilmaantuvuus on pienentynyt.
- Terveysterot ovat kaventuneet.

Suunnitelman tavoitteet nousevat Päijät-Hämeen hyte-kärjistä sekä paikallisista ilmiöistä ja haasteista.

Lisäksi pohjana on Orimattilan voimassa oleva strategia.

ORIMATTILAN STRATEGISET TAVOITTEET

ELÄMÄN JA YRITTÄMISEN YHTEISTYÖALUSTA
ÄLYKKÄÄT JA TARVETTA VASTAAVAT PALVELUT
HENKILÖSTÖ - ORIMATTILAN SYDÄN

VISIO**ORIMATTILA YHDISTÄÄ
IHMISET ÄLYKKÄÄSTI**

Orimattila luo mahdollisuuksia
yhteistyölle ja osallisuudelle.
Toimimme vastuullisesti, varaudumme ja sopeudumme tulevaisuuteen.
Saamme toisistamme ja kaupungistamme parhaat puolet esiin.
Käännämme kaupunkimme kasvuun älykkäillä ratkaisulla.

ARVOT**SYDÄMELLISESTI**

Palvelemme aidosti sydämellä. Luomme hyvää yhteishenkeä ja kohtaamme toisemme ihmisinä erilaisuutta arvostaen. Kiitämme, tuemme, kannustamme ja innostamme toisiamme.

SINNIKKÄÄSTI

Suhtaudumme haasteisiin uteliaisuudella ja periksi antamattomuudella. Etsimme sinnikkäästi luovia ja voittavia ratkaisuja.

SUJUVASTI

Ennakoimme, priorisoimme, verkostoidumme ja teemme reilua yhteistyötä. Luomme kokonaisvaltaista hyvinvointia älykkäillä ratkaisulla yhdessä. Otamme rohkeasti kokeillen uudet ratkaisut käyttöön.

Orimattilan hyvinvointisuunnitelma
2027-2030
(tavoitetaulukot)

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
Orimattilassa on mielekästä tekemistä ja mahdollisuus osallistua	1. Rakenteellinen osallisuus vahvistuu	- Osallisuusohjelma hyväksytty ja toimeenpano käynnissä 2027 (kyllä/ei); - Paikallisen osallisuus- ja hyvinvointikyselyn indikaattorit (joka toinen vuosi) - Osallistuvan budjetoinnin kierrokset (vähintään 1/vuosi); - Osallistavat kaavoitustilaisuudet (vähintään 2/vuosi); - Yhdistysillat (2/vuosi) - Asukasillat/vuosi - Äänestysaktiivisuus kunta/hyvinvointialue/eduskuntavaaleissa	Kaupunginhallitus osallisuuskoordinaattori Elinvoima kaavoitus
	2. Mahdollistetaan yhdenvertainen, esteetön ja saavutettava osallistuminen sekä yhteisölliset tilat	- Selkokielikoulutukset kirjasto- ja museopalvelujen henkilöstölle - Henkilökohtainen digineuvonta 75 krt/vuosi, Wellamo-opiston ryhmäneuvonnat 10 krt/vuosi - Erityistä tukea tarvitsevien kurssitarjonnan selvitys v. 2027, mahdolliset toteutukset - Tapahtumaviestintä myös kehitysvammayksiköihin Wellamon kanssa 2027/28-2029 - Yhteystietojen löydettävyyttä pyritään parantamaan - Eri ikäryhmien ja alueiden, erityisesti kyläalueiden, liikkumistarpeita ja saavutettavuutta selvitetään mahdollisuuksien mukaan osallistaen. Selvityksessä huomioidaan palveluliikenteen lisäksi myös muut mahdolliset liikkumisratkaisut kuten yhteisölliset ratkaisut. - Orimattilan monialainen maahanmuuttotyön verkosto kokoontuu neljä kertaa vuodessa ja kotoutumisessa tehdään yhteistyötä eri toimialojen ja toimijoiden kanssa - Tapahtumien markkinoinnissa ja kyselyissä sekä niiden saavutettavuudessa huomioidaan tarvittaessa monikielisyys ja selkokieli ja mainostaminen kohdennetusti vieraskielisille maahanmuuttokoordinaattorin kautta (julkaisujen määrä) - Selvitetään mahdollisuutta kohtaamispaikan ja kirjasto- ja kulttuurirakennuksen toteutukseen (kyllä/ei, v. 2029 mennessä)	Viestintä Vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut kirjasto Wellamo-opisto Elinvoima Valtuusto
	3. Järjestetään yhteisöllisiä tapahtumia kuntalaisille	- Kaikille kuntalaisille suunnattujen yhteisöllisten tapahtumien määrä (tavoite vähintään 8/vuosi) - Arvio osallistujamäärästä yhteensä/vuosi	Vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut Taidemuseo kirjasto Yhteistyössä yhdistysten ja seurakunnan kanssa

Mielen hyvinvointi

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
Kuntalaisille on tarjolla mahdollisuuksia terveellisten elintapojen ylläpitämiseen	1. Kehitetään liikunta- ja lähiliikuntaympäristöjä pitkäjänteisesti	- Pitkän aikavälin liikuntapaikkasuunnitelma tehty ja hyväksytty ja (kyllä/ei) - Vetovoimaiset leikkipuistot (vähintään 1 kunnostettu/vuosi) - Kehitetyt/ uudistetut ulkoilureitit (lkm/vuosi) - Laadukkaat päiväkot- ja koulupihat liikuntapaikkoina - Kuntalaisille tyytyväisyyskysely koskien yleisten alueiden kunnossapidosta ja esim. aurauksesta (sis. leikkikentät, koulujen pihat) / joka toinen vuosi (tavoite: tyytyväisyys vähintään keskitasolla)	Elinvoima liikuntapalvelut
	2. Kulttuuri-hyvinvointiohjelman käyttöönotto	- Kulttuurihyvinvointiohjelman toteutuneiden toimenpiteiden määrä vuosittain - Hyte-kerroin prosessi-indikaattori (kulttuuri): Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä: Onko kunnalla käytössä jokin pysyvä käytäntö, jolla kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kulttuurin osallistumisen kynnystä madaltavaa vertaistoimintaa (esim. kulttuuriluotsi tai -kaveritoimintaa)?	Kirjasto- ja museopalvelut, osallisuuskoordinaattori
	3. Digitaaliset mielenterveyspalvelut ja matalan kynnyksen keskusteluapu	- Verkkopalvelu Kopparin kävijämäärä/vuosi - Tiedotettu verkossa olevista avoimista mielenterveyspalveluista (esim. Mielenterveystalo.fi) - Walk-in – keskustelutuen vastaanottopäivät (lkm/vuosi)	Sivistystoimiala Viestintä Kopparin palveluntuottaja yhteistyö järjestökumppanin (esim. Mieli ry Lahden kriisikeskus) ja seurakunnan kanssa.

Arjen turvallisuus

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
Orimattilassa on turvallista elää	1. Tehdään suunnitelmallista turvallisuustyötä	- Kaupunkitasoinen turvallisuussuunnitelma päivitetty (kyllä/ei, v, 2029 mennessä) - Liikenneturvallisuussuunnitelma päivitetty 2028 (päivitys 10 v. välein) (kyllä/ei) - Liikenneturvallisuustyöryhmän kokoontuminen 2 krt/vuosi - Varautumislainsäädännön mukaiset toimenpiteet huomioitu - Järjestetty kuntalaisille varautumiskoulutusta	Kaupunginhallitus kaupunginjohtaja Konserni, Elinvoima Liikenneturvallisuus- työryhmä
	2. Mahdollistetaan turvallinen liikkumisympäristö	- Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman toimenpiteiden toteuttaminen vuosittain (määrä) - Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelmaan liittyen mittareiden ja sisäisen yhteistyön kehittämisen toimenpiteet ohjelmaan liittyen/vuosi - Valaistuksen kehittäminen (mm. elohopealamppujen hävittäminen määrärahojen puitteissa): toteutuneet toimenpiteet/kohteet/vuosi - Liikenneturvallisuustapahtumat (väh. 1/vuosi) - Indikaattori: Tieliikenneonnettomuuden ja niiden henkilövahingot osallisuuden ja tielajin mukaan (Tilastokeskus)	Elinvoima, Sivistystoimiala poliisi
	3. Toteutetaan ehkäisevää päihdetyötä suunnitellusti	- Päihdetilannekysely toteutettu yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa (2027, 2029) - Ehkäisevän työn rakenteet ovat kunnossa - Koulujen ehkäisevä päihdetyö toteutuu suunnitellusti - Vuosittaiset ehkäisevän päihdetyön kampanjat min. 4kpl/vuosi - Lasten ja nuorten päihteetön vapaa-ajan toiminta seurakunnassa: kerhojen ja leirien määrä	Vapaa-aika ja hyvinvointipalvelut Opetuspalvelut Nuorisotyö seurakunta
	4. Tehdään hyvinvointialueen ja yhdistysten kanssa yhteistyötä	- Hyvinvointialueen ja kuntien hyte-neuvotteluihin osallistuminen - Yhdistysillat (2/vuosi): esillä myös tapahtuma- ja turvallisuusinfo - Kaupungin henkilöstön osallistuminen hyvinvointialueen järjestämiin turvallisuuden ja pelastusalan koulutuksiin: toteutuneet koulutukset, joihin osallistuttu	Vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut Elinvoima yhteistyö hyvinvointialueen ja poliisin kanssa
	5. Mahdollistetaan turvalliset julkiset tilat ja tapahtumat	- Ajantasaiset pelastussuunnitelmat (päivitetty vuosittain) - Yleisötilaisuuden turvallisuussuunnitelma laadittu kaupungin järjestämiin tapahtumiin - Kunnostetut oleskelupaikat, mm. Palojoen ranta, puistot (lkm/vuosi) - Kunnossapidon kysely joka toinen vuosi: siisteyden ylläpito, tyytyväisyys, ilkvallan aiheuttamien rikkoutumisten korjaus, koettu turvallisuus (%)	Vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut, Elinvoima yhteistyö Pelastuslaitoksen kanssa

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
Orimattila pysyy siistinä	1. Tarjotaan yhteisöllistä siisteys- ja ympäristökasvatusta	- Talkoo- ja siivoustapahtumat (väh. 1/vuosi) - Nuorten ympäristötempaus (1/vuosi) - Kierrätys- ja siisteyskampanjat (lkm/vuosi) - Kunnossapidon kysely: koettu siisteys (%)	Elinvoima (ympäristö) Nuorisopalvelut Opetuspalvelut Päiväkodit viestintä
Orimattilan elinvoimaisuus tukee kuntalaisten hyvinvointia	2A. Kehitetään matkailua	- Matkailuohjelma otettu käyttöön - Matkailusivuston kehittäminen kaupungin verkkosivuille - Matkailukampanja 2 krt/vuosi - Sähköisessä Kulttuuriaarrekartassa on Orimattilan kohteita	Elinvoima Kulttuuripalvelut viestintä
	2B. Houkutellaan investointeja kaupunkiin	- Uudet ja Orimattilaan sijoittuvat yritykset (20-40 yritystä/vuosi) - Työllisyysasteen kehitys % valtuustokaudella	Elinvoima kaupungin johtoryhmä
	2C. Kehitetään työllisyyden hoitoa ja vahvistetaan työllisyyttä	- Ohjaamo käynnissä 2027 mennessä - Rekrymessut vuosittain - Työllisyyspalvelujen yksilö- ja ryhmävalmennukset - Työllisyysasteen kehitys % valtuustokaudella - Nuorisotyöttömät, % 18-24-vuotiaasta työvoimasta - Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15-64-vuotiaista - Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	Elinvoima Työllisyyspalvelut Sivistyspalvelut

Päihteettömyys ja terveelliset elintavat

Tavoite	Toimenpide	Mittarit	Vastuutahot
Terveelliset elintavat ja päihteettömyys vahvistuvat	1. Viestitään ennaltaehkäisevän työn sisällöistä ja terveellisistä elintavoista	4 ehkäisevän päihdetyön kampanjaa/vuosi 3 luentoa/vuosi - Luentojen osallistujat väh. yht. 150/vuosi - Kuulijoiden kokema hyöty (palautekysely luennoista) Indikaattorit: 18-64 –vuotiaat asiakkaat, joiden AUDIT-C testin tulos on: alkoholinkäyttö on hallinnassa tai vähäisiä riskejä, % testin tehneistä - Alkoholia humalahakuisesti käyttävien osuus (AUDIT1k) %, 20-64 –vuotiaat - Alkoholia riskitasolla käyttävät AUDIT ja AUDIT-C –testin mukaan %, 18-64 –vuotiaat - Päivittäin tupakka tai nikotiinituotteita käyttävien osuus % (20-64 –vuotiaat) - Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 %:na alkoholina, litraa - Indikaattori: ”rattijuopumukset yhteensä” (Tilastokeskus)	Vapaa-aika ja hyvinvointipalvelut Viestintä järjestökumppanit
	2. Vahvistetaan vastuullista päihteetöntä yhdistys- ja vapaaehtoistoimintaa	- Päihteettömyyskriteerit käytössä avustuspäätöksissä vuoteen 2029 mennessä 5 nikotiinitonta urheiluseuraa vuoteen 2029 mennessä - Markkinoitu ehkäisevän työn koulutussisältöjä yhdistyksille/urheiluseuroille (esim. EHYT ry: Terveyttä edistävä urheiluseura verkkokurssi) - Nuorten nikotiinin käyttö kääntyy laskuun valtuustokauden aikana (Kouluterveyskysely) - Kaupungin järjestämä liikuntaseurojen tapaaminen 1 krt/vuodessa	Vapaa-aika- ja hyvinvointipalvelut vapaaehtoistyön verkosto Yhteistyössä yhdistysten, seurojen ja seurakunnan kanssa
	3. Kaupungissa tarjotaan matalan kynnyksen harrastusryhmiä	- Kaupungin tarjoamien maksuttomien liikuntaharrastusten määrä/vuosi - Matalankynnyksen maksuttomat liikuntaryhmät kaupungin tiloissa kirjattuna kaupungin verkkosivuille vuosittain kyllä/ei - Osallistujamäärä kaikkiin liikuntatoimen toimintoihin (hlö/vuosi)	Vapaa-aika – ja liikuntapalvelut

Hyte-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan (THL).

Hyte-kerroin muodostuu prosessi-indikaattoreista, joilla mitataan sitä minkälaista kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työ on. Näillä mitataan sitä, millaista toimintaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kunnassa tehdään. Tämän lisäksi tulosindikaattoreilla mitataan muutosta väestön hyvinvoinnissa ja terveydessä.

Hyte-kerroin on valtakunnallinen hyte-työn seurantamittari. Hyte-kertoimeen pohjautuva valtionosuus määräytyy sen mukaan miten kunta suoriutuu hyte-työstä muihin kuntiin nähden.

Kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen onnistumiseen vaikuttaa yhteinen pitkäjänteinen toimiala- ja sektorirajat ylittävä hyte-työ.

Seurattavat hyte-kerroin tulosindikaattorit

- Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista (tavoitetaso 5 %)
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (tavoitetaso 5 %)
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (tavoitetaso 0.5%)
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (tavoitetaso 5 %)
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön. (tavoitetaso 230 hoitojaksoa)

Seurattavat hyte-kerroin prosessi-indikaattorit

Kuntajohdon indikaattorit

- Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista
- Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista
- Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen
- Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä
- Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja

Tiedot kerätään parittomina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä

Seurattavat hyte-kerroin prosessi-indikaattorit

Liikunnan indikaattorit

- Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa
- Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen
- Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille
- Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin
- Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä

Tiedot kerätään parillisina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä

Seurattavat hyte-kerroin prosessi-indikaattorit

Peruskoulun indikaattorit:

- Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastaminen kolmen vuoden välein
- Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa
- Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit
- Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä

*Tiedot kerätään
parittomina vuosina syksyllä ja julkaistaan seuraavan vuoden keväällä*

Seurattava hyte-kerroin prosessi-indikaattorit

Kulttuurin indikaattori:

- Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnystä: Onko kunnalla käytössä jokin pysyvä käytäntö, jolla kunta järjestää tai tukee taloudellisesti kulttuurin osallistumisen kynnystä madaltavaa vertaistoimintaa (esim. kulttuuriluotsi tai -kaveritoimintaa)?)

Tiedot kerätään parittomina vuosina keväällä ja julkaistaan syksyllä